

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΩΝ ΘΕΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΙΑΛΟΓΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

του Σεβ. Μητροπολίτου Αττικής κ. Παντελεήμονος

Δ' Ὁ Θεολογικός Διάλογος μετά τῶν Ἀγγλικανῶν

Ὁ Θεολογικός Διάλογος μέ τούς Ἀγγλικανούς ἐπισήμως ἄρχισε τό 1973, ὅμως ἔχει μακρά προϊστορία. Ἡ ἀρχή του ἀνάγεται στήν ἀλληλογραφία μεταξύ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου Λουκάρεως (1527-1639) καί τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντερβουρίας Γεωργίου Abbot (1562-1633) καί ἄλλων ἐπισήμων Ἀγγλικανῶν κατά τόν 17ον αἰώνα, καθώς καί στίς θεολογικές ἐπιστολές, τίς διαλέξεις καί τά συγγράμματα τοῦ Μητροφάνους Κριτοπούλου, μετέπειτα Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, πού κατά τήν ἴδια περίπου ἐποχή ἐσπούδαζε στήν Ἀγγλία. Θεολογικό Διάλογο ἀνέπτυξαν, ἐπίσης, οἱ Ἀγγλικανοί λεγόμενοι Ἀνωμόται, κυρίως μέ ἀλληλογραφία, μέ τό Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί τούς Πατριάρχες τῆς Ανατολῆς καθώς καί μέ τόν Τσάρο τῆς Ρωσίας Μεγάλο Πέτρο κατά τήν δευτέρα δεκαετία τοῦ 18ου αἰῶνος (1716-1724). Κατά τόν 19ο αἰώνα τό ἐνδιαφέρον τῆς λεγομένης “Κινήσεως τῆς Ὁξφόρδης” (1833-1845), ἐντός τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, γιά τήν πατερική παράδοση τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας ἐνίσχυσε τήν ἐπιθυμία τῶν Ἀγγλικανῶν γιά θεολογικές ἐπαφές καί συζητήσεις μέ τούς Ὀρθόδοξους καί μέσα στά πλαίσια τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ ἐντάσσονται καί οἱ ἀξιόλογες θεολογικές συζητήσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σύρου Ἀλεξάνδρου. Ἐνδιαφέρον γιά τήν προώθηση τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μέ τούς Ἀγγλικανούς ἐπέδειξε καί ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ Γ', καθώς καί ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν καί μετέπειτα Οἰκουμενικός Πατριάρχης Μελέτιος Μεταξάκης (1871-1935), ὁ ὁποῖος μάλιστα διεξήγαγε θεολογικές συζητήσεις στήν Ἀγγλία καί στήν Ἀμερική μέ Ἀγγλικανούς θεολόγους. Τό 1920 στήν Ἀγγλικανική Σύνοδο τοῦ Lambeth ἐστάλη ἐπίσημη Ἀντιπροσωπεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπό τόν Μητροπολίτη Διδυμοτείχου Φιλάρετο καί ἔκαμε συζητήσεις στό θέμα τῆς διακοινωνίας (intercommunio), μέ ἀποτέλεσμα νά ἀναγνωρίση τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο τό κῦρος τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν τό 1922. Ἀκολούθησε ἡ ἀναγνώρισή τους ἀπό τό Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων (1923), τήν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου (1923), τό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας (1930) καί τό Πατριαρχεῖο τῆς Ρουμανίας (1936).

Μετά τό Ἀγγλικανικό Συνέδριο τοῦ Lambeth τό 1930 καί τίς θεολογικές συζητήσεις μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀγγλικανῶν συνεκροτήθη Μικτή Δογματική Ἐπιτροπή γιά περαιτέρω μελέτη τῶν θεολογικῶν προβλημάτων, ἡ ὁποία συνήλθε τόν ἐπόμενο χρόνο (1931) καί ἐξέδωκε κοινό κείμενο συμφωνίας γιά τά συζητηθέντα θέματα. Ὑστερα ἀπό ἀπραξία καί σιωπή τριάντα ἐτῶν, λόγω τῶν παγκοσμίων γεγονότων, ἡ Μικτή Δογματική Ἐπιτροπή ἀνασυγκροτήθηκε καί δραστηριοποιήθηκε μετά τήν ἱστορική ἐπίσκεψη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντερβουρίας Μιχαήλ Ramsey στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο τό 1962 ἐπί Πατριάρχου Ἀθηναγόρα.

Μέ τίς σχέσεις Ὀρθοδοξίας καί Ἀγγλικανισμοῦ ἀσχολήθηκαν οἱ Α', Γ', καί Δ' Πανορθόδοξες Διασκέψεις καί ἀπεφασίσθη ἡ προώθηση τῆς προπαρασκευῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου. Ὑστερα ἀπό χωριστές προπαρασκευαστικές συναντήσεις τῶν δύο Ἐπιτροπῶν, Ὀρθόδοξου καί Ἀγγλικανικῆς, μεταξύ τῶν ἐτῶν 1969-1973, ἔγινε ἡ ἔναρξη τοῦ ἐπισήμου, πλέον, Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὀρθοδόξων καί Ἀγγλικανῶν τό 1973 στήν Ὁξφόρδη τῆς Ἀγγλίας. Ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁρίσθηκε ὁ ἀείμνηστος Καθηγητής Ἰωάννης Καρμίρης, πού παρητήθη στό τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ 1970 καί ἀντεκατεστάθη ἀπό τούς Καθηγητάς Ἰωάννη Ρωμανίδη καί Κων. Σκουτέρη, ὁ ὁποῖος ἐκπροσωπεῖ καί σήμερα τήν Ἐκκλησία μας στό Διάλογο μέ τούς Ἀγγλικανούς.

Ἀκολούθησαν οἱ Συνελεύσεις τῆς Ὀλομελείας τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς τό 1976 στή Μόσχα, πού ἀποτελεῖ σημαντικό σταθμό στήν πορεία τοῦ Διαλόγου, διότι κατά τήν Συνέλευση αὐτή οἱ Ἀγγλικανοί παραδέχθησαν τήν ἀπάλειψη τοῦ Filioque ἀπό τό Σύμβολο τῆς Πίστεως, τό 1977 στό Cambridge, τό 1978 στήν Ἱερά Μονή Πεντέλης τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου γιά πρώτη φορά ἐτέθη ἐπίσημως τό θέμα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν καί οἱ Ὀρθόδοξοι ἀντέδρασαν σθεναρῶς καί ἐτόνισαν: “ Ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι δέν δυνάμεθα νά θεωρήσωμεν τάς προτάσεις τῶν Ἀγγλικανῶν, ὅπως χειροτονήσουν γυναῖκες, ὡς ἕν ζήτημα καθαρῶς ἐσωτερικόν, διά τό ὅποιον δέν πρέπει νά ἐνδιαφέρονται οἱ Ὀρθόδοξοι. Ἐν ὀνόματι τοῦ κοινοῦ Κυρίου ἡμῶν Σωτήρος Ἰησοῦ Χριστοῦ ἱκετεύωμεν τούς ἀδελφούς Ἀγγλικανούς νά μὴ προχωρήσουν περαιτέρω πρὸς τήν κατεύθυνσιν αὐτήν, ἡ ὁποία ἤδη διαρεῖ τήν Ἀγγλικανικὴν Κοινωνίαν καί θά ἀποτελέσῃ καταστροφικὴν ἀνατροπὴν ὅλων τῶν ἐλπίδων μας διά τήν ἐπίτευξιν ἐνότητος μεταξύ τοῦ Ἀγγλικανισμοῦ καί τῆς Ὀρθοδοξίας. Πρὸδῆλον εἶναι, ὅτι ἂν συνεχίσῃ ὁ μεταξύ ἡμῶν διάλογος ὁ χαρακτήρ του θά μεταβληθῇ ριζικῶς”.

Δύο χρόνια μετά την Συνέλευση τῶν Ἀθηνῶν ἡ ὀλομέλεια τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς συνῆλθε στό Landaff τῆς Οὐαλίας καί ἀκολούθησαν οἱ Συνελεύσεις στό Chambesy τόν Ἰούλιο τοῦ 1981, στό Canterbury τόν Ἰούλιο τοῦ 1982, στήν Ὀδησσό τό Σεπτέμβριο τοῦ 1983 καί στό Δουβλίνο τόν Αὐγούστο τοῦ 1984. Μετά τήν Συνέλευση τῆς Ὀλομελείας στό Δουβλίνο διεκόπη σιωπηρῶς ὁ Διάλογος ἔνεκα τῶν ἐπιφυλάξεων τῶν Ὁρθοδόξων γιά τίς ἐκκλησιολογικές ἐξελίξεις στόν Ἀγγλικανισμό (χειροτονίες γυναικῶν, ἐσωτερικές διαιρέσεις κ.λ.π.). Ὁ Διάλογος ἐπανήρχισε μέ τήν Συνέλευση τῆς Ὀλομελείας στό Βάλαμο τῆς Φινλανδίας τό 1989 μέ μειωμένη ὅμως σύνθεση τῶν Ἐπιτροπῶν. Ακολούθησαν οἱ Συνελεύσεις τῆς Ὀλομελείας τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς Διαλόγου στό Τορόντο τοῦ Καναδά τό Σεπτέμβριο τοῦ 1990, στό Λονδίνο τόν Ἀπρίλιο τοῦ 1996 καί στήν Κωνσταντινούπολη τόν Ἰούνιο τοῦ 1997. Σ' αὐτήν ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ἐλλογιμ. Καθηγητής κ. Κων. Σκουτέρης, μέ ἐντολή τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, μετέφερε τήν ἔντονο ἀνησυχία τῆς Ἐκκλησίας μας γιά τό ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν στόν βαθμό τοῦ Πρεσβυτέρου καί τοῦ Ἐπισκόπου, στήν ὁποία ἡ Ἀγγλικανική Ἐκκλησία εἶχε προχωρήσει καί προοδευτικῶς ὀλοκληρώσει, παρά τίς ἐσωτερικές διαφωνίες καί κλυδωνισμούς.

Παρά τίς ἐπιφυλάξεις τῶν Ὁρθοδόξων γιά τόν Διάλογο μέ τούς Ἀγγλικανούς τόν Φεβρουάριο τοῦ 2001, τέσσερα χρόνια μετά τήν Συνέλευση τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συνῆλθε στόν Βόλο ἡ ὀλομέλεια τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς καί ἐνέκρινε κοινό κείμενο ἐπί τοῦ θέματος “ Ἐπισκοπή, Ἐπίσκοπος, Πρωτεῖον”. Ἀκολούθησε ἡ Συνέλευση τῆς Ἐπιτροπῆς στήν Ἀντίς Ἀμπέμπα τῆς Αἰθιοπίας τόν Φεβρουάριο τοῦ 2003, στήν ὁποία ἐπροχώρησε περισσότερο ἢ προετοιμασία τοῦ θέματος “ Ἱερωσύνη καί Ἐκκλησία”. Ἡ τελευταία Συνέλευση τῆς Ὀλομελείας τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀγγλικανῶν ἔγινε τόν Ἰούνιο (21-26) τοῦ 2004 στό Canterbury τῆς Ἀγγλίας καί συζήτησε τό θέμα: “Τυναϊκές καί Ἄνδρες, Διακονήματα καί Ἐκκλησία”. Τό ζήτημα τῆς χειροτονίας τῶν γυναικῶν ὑπῆρξε καί πάλι ἀπό τά κεντρικά θέματα τοῦ Διαλόγου. Ἡ ὀλοκλήρωση τοῦ νέου κειμένου συμφωνίας ἔχει προγραμματισθῆ γιά τό 2006, ἀφοῦ προηγηθοῦν δύο ἀκόμη Συναντήσεις τῆς Ὀλομελείας.

Παρά τό γεγονός ὅτι ἐπέρχεται συμφωνία μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀγγλικανῶν στά περισσότερα ζητήματα τοῦ θεματολογίου τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου, ἡ χειροτονία γυναικῶν καί ἄλλες ἐξελίξεις στήν Ἀγγλικανική Ἐκκλησία ἀποτελοῦν ἀνασταλτικούς παράγοντες καί ὑψώνουν ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια στήν πορεία τοῦ Διαλόγου σήμερα.